

1. Inleiding

Nederland heeft de ambitie om met topsport bij de Olympische Spelen bij de eerste tien landen van de wereld te horen. In Sydney is dat gelukt. In Athene helaas niet. In Turijn weer wel. Om zicht te houden op het realiseren van de doelstelling in 2008 in Peking zal een strak beleid uitgezet moeten worden. VWS heeft in september 2005 de sportnota "Tijd voor Sport" uitgebracht. In die nota geeft de rijksoverheid voor het eerst aan het streven van de sportsector om bij de top-10 landen in de internationale wereld te horen te ondersteunen! De sportsector zelf heeft om de ambitie te realiseren een agenda en een realisatieplan 2005-2008 geaccordeerd. Op 7 juni heeft VWS de nota "Samen voor Sport" uitgebracht, waarin de beleidsvoornemens uit "Tijd voor Sport" zijn uitgewerkt.

Om inspiratie op te doen bij het opstellen van de nota heeft VWS van 8-15 november 2004 een reis naar de VS georganiseerd. Voor de uitwerking van de nota is een zelfde soort reis georganiseerd naar Australië; van 7-19 maart 2006. Australië, een land met 20 miljoen inwoners, is in inwonertal niet veel groter dan Nederland, maar behoorde zowel bij de Olympische Spelen in 2000 als 2004 tot de eerste vier sportlanden van de wereld.

Verder zijn zowel bij het opstellen van de nota als bij de uitwerking ervan discussiebijeenkomsten gehouden met diverse vertegenwoordigers uit het veld. Doorgaans overigens meer op persoonlijke titel dan als vertegenwoordiger van een organisatie.

Deze notitie belicht nog eens de opvattingen van de opstellers over hetgeen er nodig is voor een succesvol topsportbeleid in Nederland. Op die basis worden de plannen van VWS getoetst. Tevens wordt ingegaan op de ervaringen die in de VS en Australië zijn opgedaan.

2. De conclusie

Met de nota's "Tijd voor sport" en "Samen voor sport" draagt VWS duidelijk bij aan een invulling van de randvoorwaarden voor een succes van topsport in Nederland en met name de ambitie om bij de beste tien landen van de wereld op topsportgebied te horen.

De volgende punten blijven naar ons oordeel echter nog onderbelicht:

- Het budget voor topsport stijgt structureel niet. Medailles kosten geld. Andere landen, waaronder Australië verhogen de budgetten. Het is dan de vraag of de geplande investeringen wel voldoende zijn om in de toekomst het aantal medailles te halen dat nodig is voor de tiende plaats.
- Als het budget beperkt is, zul je slim moeten zijn en het geld inzetten daar waar het het meeste rendement (medailles) oplevert. De nota kiest om te investeren in sporten met top 8 niveau of zicht daarop, maar wellicht moet die keuze nog worden aangescherpt. In ieder geval zou wat ons betreft bij de uitvoering van de voornemens meer ruimte voor initiatieven van topsporters zelf of hun directe begeleiders gemaakt moeten worden. Zij moeten het immers doen; zij maken ook het verschil in de ervaring.
- De snelheid waarmee een eenduidig aanbod en landelijke dekking van de regionale begeleiding door de Olympische netwerkorganisaties gerealiseerd kan worden, blijft vaag, terwijl daar in de talentontwikkeling wel een belangrijke rol aan wordt gegeven.

- De mogelijkheden voor (aankomende) topsporters om onderwijs en de voorbereiding op een topsportcarrière te combineren moeten echt beter. Het kabinet lijkt vooral in de richting te denken van uitbreiding van Looi-scholen naar andere soorten van onderwijs dan VO, maar blijft daar wat betreft Hoger Onderwijs nog vaag over. Wellicht is het beter te zorgen dat topsporters een aparte status krijgen, hun studie meer mogen spreiden en de bekostiging voor hen wordt verruimd.
- Met de oprichting van InnoSport NL zet het kabinet een stap in het verzekeren van state of the art kennis en materiaal. Onhelder is wat daarvan naar de topsport gaat in de prioritaire sporten.
- Verder is de sturing van het beleid in de nota's nog onderbelicht. Te veel op topsportgebied is afhankelijk van de ledenvergadering van NOC*NSF. De instelling van een Raad voor de Topsport die adviezen uitbrengt aan de staatssecretaris, parlement, en de sport zelf, over bijvoorbeeld het genereren van geld, verdelen van geld en kiezen van kansrijke projecten zou dat kunnen opvangen. In die Raad zouden dan alle actoren vertegenwoordigd kunnen zijn.

De aanbevelingen worden in paragraaf 9 verder uitgewerkt.

Ten slotte "Samen voor Sport" is een uitwerking van "Tijd voor Sport", stelt meetbare doelen, maar is nog niet in alle punten even concreet hoe die doelen te bereiken. Daarin zal de komende tijd nog een slag moeten worden geslagen.

3. Wat verstaan wij onder topsport?

Topsport speelt zich af in een internationale context. Nederland wil bij de beste tien landen van de wereld horen. Dat betekent dat topsport naar onze mening dus ook alleen het bedrijven van sport is met als doel een medaille te halen op de Olympische Spelen of Wereldkampioenschappen (wat betreft de laatste in sporten die voldoen aan het criterium van voldoende spreiding). Doorgaans dient voor het realiseren van die ambitie gedurende meerdere jaren nagenoeg fulltime te worden getraind. Met centrale trainingen in aanvulling op trainingen met de eigen club, maar ook steeds vaker met aparte selecties (zogenaamde "Bankrasmodel") of in een combinatie van deelnemen aan sterke buitenlandse competities en centrale trainingen.

Een sportcarrière ziet er doorgaans als volgt uit. Iemand wordt als talent ontdekt op school (in toenemende mate in schoolsporttrajecten) en gaat trainen bij een vereniging, of een jonge sporter traint bij een vereniging en wordt daar ontdekt als talent. De leeftijd waarop dat gebeurt verschilt, maar in de meeste takken van sport moet men toch al op de basisschool of de eerste jaren van het voortgezet onderwijs met sport in verenigingsverband beginnen. In een enkele sport is het mogelijk op latere leeftijd nog in te stromen, zij het dat dan wel meestal al eerder een andere sport is beoefend. Als een sporter als talent ontdekt is, wordt hij meestal uitgenodigd voor centrale of regionale trainingen met talenten van de eigen leeftijd. Als een talent zich positief ontwikkelt, leidt dat vervolgens tot een uitnodiging voor het meedoen aan Nederland vertegenwoordigende teams in de eigen leeftijdsgroep. Met het klimmen van de jaren wordt het aantal keren dat getraind moet worden en de intensiteit van de trainingen groter. In de meeste takken van sport wordt zeker op de leeftijd van 17/18 jaar dagelijks getraind en zijn er perioden met trainingskampen. Sport wordt dan doorgaans nog naast een schoolopleiding beoefend. Als een talent vervolgens het nationale niveau bij de senioren heeft bereikt, komt er een moment dat om de wereldtop te halen sport hoofdactiviteit moet worden. Opleiding of werk wordt dan nevenactiviteit. Vaak wordt ook verhuisd naar de plaats waar de centrale trainingen worden gegeven. Het stipendium is dan voor veel sporters een noodzaak om die keuze te kunnen maken. Als de keuze om op internationaal niveau mee te gaan doen

is gemaakt, is de vereniging van de sporter doorgaans minder bepalend voor zijn uiteindelijke succes. Succes wordt dan afhankelijk van de centrale trainingen van de sportbond en de programma's van de bondscoach. Sport op nationaal topniveau is naar onze mening dus wel van belang in de ontwikkeling van de sporter. Het helpt ook als er sterke competities zijn op nationaal niveau, omdat de stap naar internationale topsport dan kleiner wordt, maar sport op nationaal niveau is nog geen topsport. De stap van nationaal topniveau naar de internationale top is groot en betekent in de meeste takken van sport dat een sporter het bedrijven van topsport gedurende een aantal jaren als hoofdactiviteit moet gaan doen om een medaille binnen bereik te krijgen.

4. De doelstelling en de nota

De keuze van de Rijksoverheid om aan te sluiten bij de ambitie van de sport om als Nederland bij de beste tien landen van de wereld op sportgebied te horen wordt gesteld vanwege de volgende positieve effecten die met topsport verbonden zijn: topsport als:

- symbool voor ambitie,
- bron van ontspanning en
- positieve impuls aan ons nationale imago in binnen- en buitenland.

Daarbij ziet het kabinet voor zichzelf vooral een rol in het bijdragen aan een professioneel topsportklimaat, het beschermen van de gezondheid van de sporter, het positieve imago van de sport en de organisatie topsportevenementen in Nederland.

Zij wil dat volgens de nota doen door de volgende programma's,

- Talenterkenning en ontwikkeling
- Stipendium voor topsporters
- Topsporters met een beperking
- Coaches aan de top
- Voorkomen van dopinggebruik
- Evenementen en accommodaties.

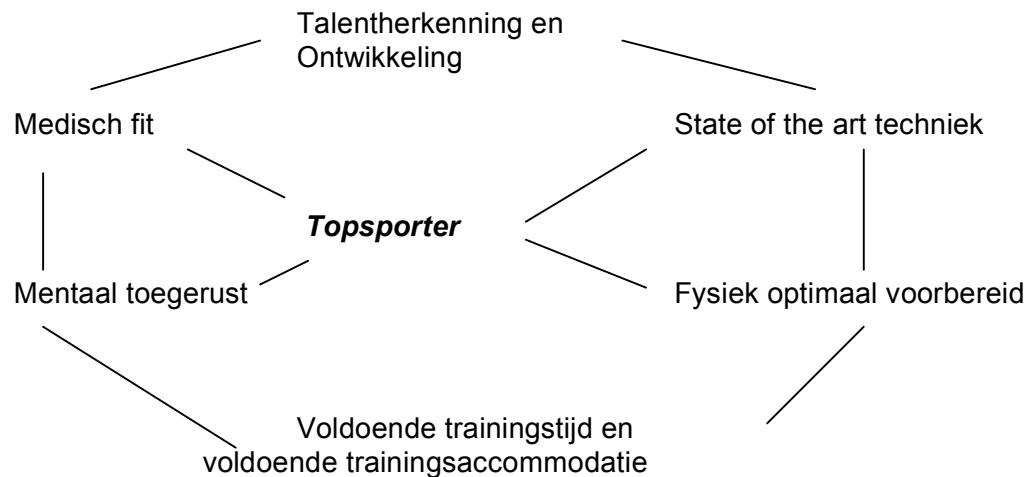
Daarbij maakt het kabinet de keuze om zich in haar beleid en gelet op de doelstelling vooral op die topsportonderdelen te richten die tot de beste acht van de wereld behoren of zicht hebben daar bij te gaan horen. Dat kiezen is nieuw.

Het kabinet heeft duidelijke resultaten voor ogen. In "Samen voor Sport" op een aantal punten wat bijgesteld op basis van realisme ten opzichte van "Tijd voor Sport", soms wordt er niet op teruggekomen in "Samen voor Sport". Op basis van beide nota's zouden de volgende resultaten nu moeten worden bereikt:

- In 2010 zijn er 20 Loot-scholen in Nederland (vijf meer dan nu) en is een model voor een Loot-MBO (was MBO-opleidingen voor sport en bewegen, vergelijkbare faciliteiten voor topsporters als Loot-scholen);
- Door een gericht talentontwikkelingsprogramma is er in 2010 een toename van 10% van het aantal talentvolle sporters met zicht op een plaats bij de top acht;
- De 12 Olympische netwerken bieden een uniform basispakket voor regionale begeleiding van talenten met landelijke dekking;
- 350 A sporters doen een beroep op de stipendiumregeling;
- 50 jonge nationale toptalenten worden ondersteund;
- met ingang van 2007 worden ongeveer 75 topcoaches van geselecteerde topsportonderdelen aangesteld: bij voorkeur fulltime en tegen een marktconform salaris;
- het aantal sanctioneerbare zaken van dopinggebruik is vanaf 2007 minder dan 1%;
- jaarlijks worden in Nederland 15 topsportevenementen georganiseerd.

5. Wat is er naar onze mening nodig voor succesvolle topsport ?

Voor succes in de topsport moeten naar onze mening de volgende **Voorwaarden** vervuld zijn:

Het “6- V-model”

Talenterkenning en ontwikkeling

Bij talentherkenning gaat het om het herkennen van het talent en het adequaat ontwikkelen van dat talent. Deze taak ligt vooral bij de sportbonden en sportverenigingen. Het kabinet wil nu bevorderen dat bonden en NOC*NSF een 4-jarig talentontwikkelingsprogramma maken, waarbij geïnvesteerd wordt in topsportonderdelen waarin Nederland succesvol kan zijn op WK 's en Olympische Spelen. Ter ondersteuning daarvan wil het kabinet talentcoaches aanstellen.

Verder krijgen de Olympische netwerkorganisaties de gelegenheid een extra impuls te geven aan talentherkenning en ontwikkelingsprogramma's bij clubs en scholen in hun regio.

State of te art techniek in de betreffende sport. Dit zal gerealiseerd moeten worden door vakbekwame trainer coaches. Coaches zijn erg belangrijk bij het leveren van topprestaties. Topsporters moeten immers kunnen trainen volgens de nieuwste inzichten en de beschikking hebben over coaches met voldoende internationale topsportervaring.

Het kabinet wil met de nota de aanstelling bevorderen van 75 fulltime coaches bij de bonden met kansrijke topsportonderdelen; tegen een salaris waardoor het ook voor deze coaches aantrekkelijk wordt te kiezen voor het vak van topcoach met alle risico's en onzekerheden van dien. Verder wil het kabinet een nationaal kennisvermeerderingsprogramma voor deze coaches organiseren op de terreinen trainingsleer, krachttraining en mental coaching.

Voor een structurele toestroom van goede coaches op lange termijn is het belangrijk dat er opleidingsprogramma's voor toptrainer/coaches op het hoogste niveau komen, waarbij zoveel mogelijk van de in Nederland aanwezige kennis gebundeld moet worden. In dat verband is het een goed initiatief dat de ALO's van Amsterdam en

Groningen binnen hun opleiding met ingang van 2006 de specialisatie trainer/coach aanbieden.

Fysiek optimaal voorbereid. Dat vraagt state of the art inzicht in trainingsleer voor de desbetreffende sport. Coaches en kennisvermeerdering van coaches zijn daarbij belangrijk. Met de nota "Samen voor Sport" heeft het kabinet ook het initiatief genomen voor de oprichting van InnoSport NL dat met geld van overheid, universiteiten, kennisinstituten, sportorganisaties en bedrijfsleven nieuwe kennis en producten wil ontwikkelen voor zowel top als breedtesport. Een goed initiatief, maar nog onhelder is wat de prioriteitsstelling voor top en breedte is. Gaan wij voor de vernieuwing met kansen voor implementatie in grote markten of vernieuwing op terreinen waar relatief gemakkelijk medailles kunnen worden behaald.

Medisch fit. Een topsporter balanceert per definitie op het randje van overbelasting en blessures. Deskundige medische begeleiding is van groot belang. Belangrijke rol spelen daarbij de sportartsen, fysiotherapeuten en thans de SMA's. Bij blessures zijn doorgaans ook nog andere specialisten betrokken. Goede samenwerking is daarbij van belang. Opleidingen voor sportartsen en fysiotherapeuten zijn op dit moment geen probleem. Aandacht zal er moeten zijn voor bij- en nascholing. Bundeling van kennis door de medische begeleiding voor de absolute top te concentreren en toe te werken naar interdisciplinaire begeleidingsteams kan een goede bijdrage leveren om sporters medisch fit te krijgen en te houden. De nota's leveren daaraan een bijdrage door sportmedische begeleiding te gaan centraliseren in een beperkt aantal regionale centra. Verder wil het kabinet bevorderen dat sportgeneeskunde een volwaardige plaats krijgt in de beroepen en opleidingsstructuur voor de gezondheidszorg. Ook dat is voor de lange termijn een goede zaak.

Mentaal goed toegerust. Het presteren onder druk is een vak op zich. Mentale begeleiding en het deelnemen aan grote evenementen kan de sporter daarbij helpen. Nederland kent inmiddels een voldoende aantal mentale begeleiders. Nog niet altijd is het zoeken van mentale begeleiding net zo ingeburgerd als medische begeleiding, al heeft de begeleiding van sporters bij de OS de situatie wel verbeterd. De drempel zal echter nog verder verlaagd moeten worden.

Voldoende trainingstijd en accommodatie. Een sporter moet heel veel trainen om te kunnen presteren. Daarvoor moet voldoende accommodatie voorhanden zijn. In een aantal takken van sport is dat een probleem. Goede samenwerking tussen bonden en gemeenten, ondersteund door regionale Olympische netwerkorganisaties, is noodzakelijk.

Daarnaast is het bedrijven van topsport in heel veel takken van sport nagenoeg een volledige weektaak. Is dit in een professionele sport geen probleem, in veel takken van sport en zeker in de aanloop van de carrière van een talentvolle sporter naar de top moeten er maatregelen getroffen worden om die tijd beschikbaar te maken.

Daarvoor zijn drie zaken belangrijk:

- Het stipendium voor de top in niet-professionele sporten;
- Mogelijkheden om topsport en een opleiding te kunnen combineren en
- Mogelijkheid om topsport en een baan te combineren.

Wat betreft het stipendium wil het kabinet het aantal A-sporters dat van een stipendium gebruik kan maken met 75 vergroten en voor jonge toptalenten met 50. Daardoor kunnen dus meer topsporters fulltime met hun sport bezig zijn. De regeling wordt wel meer aan prestatie gekoppeld dan in het verleden.

Wat betreft de combinatie school en onderwijs zijn er nu 15 Loot-scholen. Het kabinet wil deze uitbreiden naar 20 en verder per Loot-school komen tot een kring van

sportvriendelijke scholen. Ook is het kabinet bereid mee te denken aan faciliteiten voor talenten in het basisonderwijs en het Hoger onderwijs. In het Hoger Onderwijs zijn er met hulp van sponsors initiatieven als de Johan Cruijff University, en de Randstad Topsport Academie. Het kabinet denkt eraan voor leerlingen van de ROC-opleidingen Sport en bewegen de faciliteiten voor topsport te verruimen. Daarvoor moet een model ontwikkeld worden. Op het MBO-niveau is inmiddels ook het Johan Cruijff College van start gegaan.

Ten slotte denkt het kabinet aan de inrichting van een beperkt aantal centra voor topsport en onderwijs voor talenten die aangetoond hebben de internationale top te kunnen halen; waarbij sport de primaire tijdsbesteding is en andere activiteiten daaraan worden aangepast. De keuze voor intensieve sport zou door deze faciliteiten makkelijker worden. Gezien de leeftijd van topsporters, hun uiteenlopende opleidingsniveaus en de lange weg die een topsportcarrière vraagt, is het naar onze mening echt noodzakelijk om na te denken over meer mogelijkheden voor studenten op HBO/universitair niveau om (de aanloop van) hun internationale sportcarrière te combineren met deze vorm van onderwijs.

Om de combinatie topsport en een baan te vergemakkelijken juicht het kabinet het toe als het initiatief van Defensie met haar Defensie Sport Selectie van 25 sporters en inmiddels ook de Politie door andere organisaties wordt gevolgd. Het stelt sporters immers in staat nagenoeg fulltime bezig te zijn met topsport, terwijl de organisatie profiteert van de uitstraling van de topsporter en het positieve rolmodel.

Met het oog op de combinatie topsport en een baan is ook een interessante ontwikkeling dat talentvolle sporters onder voorwaarden door de belastingdienst aangemerkt kunnen worden als ondernemer, waardoor zij tegen aantrekkelijker voorwaarden geld kunnen lenen van derden. Dit biedt kansen om op een of andere manier het topsporter zijn meer als business te bedrijven.

Het kabinet neemt met de nieuwe nota en de uitwerking dus een aantal initiatieven die heel positief zijn voor het invullen van de 6 V's. Aangezien topsport altijd in international verband wordt gedaan, is het interessant om te kijken hoe die initiatieven zich verhouden tot die in andere landen. De reizen naar de VS en Australië nodigen daar uiteraard ook toe uit!

6. Topsport in internationaal perspectief

Gedurende de reis naar de VS was heel duidelijk dat de overheid in topsport in de VS, net als in veel andere sectoren in dat land, geheel afwezig is. Topsport gebeurt in professionele organisaties of is afhankelijk van het initiatief van particulieren, sponsors en vooral scholen en universiteiten. Die laatste draaien ook weer voor een belangrijk deel op de steun van alumni-netwerken en sponsors. Sport wordt in de cultuur van de VS vooral gezien als een product/business. Veel aandacht wordt ook besteed aan sportmarketing. Topsport en breedtesport zijn in de VS echt heel aparte entiteiten.

In principe kan door de diversiteit aan instellingen in de VS de combinatie topsport en opleiding op elk niveau gevolgd worden. Dat wordt overigens ook bevorderd doordat de VS een cultuur heeft waarin investeren in het onderscheiden van jezelf en daarvoor ook keuzen maken, zeer gewaardeerd wordt.

Overigens zitten fundraising, marketing en sponsoring in de genen van de maatschappij in de VS. Op die manier worden ook fantastische faciliteiten gecreëerd in heel verscheidene takken van sport, waarbij scholen en universiteiten naast de grote sporten zich vaak ook specialiseren in enkele van de kleinere sporten: bijvoorbeeld roeien, schaatsen, hockey. Topsporters die een opleiding op hun niveau hebben afgerond, zetten hun sportcarrière voort in verenigingen/centra die nog vaak

gelieerd zijn aan opleidingscentra of topaccommodaties (zwemmen) of uiteraard in de professional leagues (basketball, American football).

In tegenstelling tot de VS is de overheid in topsport in Australië juist zeer aanwezig. Australië heeft na 1976 de keuze gemaakt tot de beste landen van de wereld op sportgebied te gaan horen. De overheid heeft zich zelf daarbij een leidende rol toebedeeld. Dat heeft onder meer geresulteerd in een Nationaal instituut in Canberra waar 600 mensen werken (coaches, maar ook wetenschappers en artsen) en 600 atleten een volledige beurs hebben en zich voorbereiden op WK's en Olympische Spelen. Het instituut werkt verder met een aantal gedeconcentreerde steunpunten onder andere voor hockey en zeilen elders in het land. Ook bouwt men nu aan dependances in Europa voor onder andere roeien en wielrennen, zodat atleten zich beter kunnen voorbereiden op het Europese wedstrijdseizoen. Ten slotte heeft iedere staat in Australië een eigen topsportinstituut voor de aanvoer van talenten dat draait op middelen van de decentrale overheden en sponsors. Om de doelstelling te bereiken bij de beste landen van de wereld te horen op topsportgebied heeft Australië ook de keuze gemaakt te investeren in sporten waar de kans op medailles het grootst is. Op die basis worden niet de meest populaire sporten het meest gesteund, maar sporten met de meeste kans op Olympische medailles. Vanuit die keuze zijn de top drie sporten met de meeste ondersteuning: zwemmen, hockey en roeien. Ander opvallend aspect in Australië is dat naast sportmarketing sportmanagement veel aandacht krijgt in alle geledingen. Zo zeer dat Australië dat ook beschouwt als te exporteren kennis!

Het voorbeeld van Australië met een overheid die een voortrekkersrol neemt in het ontwikkelen van topsport wordt inmiddels in veel meer landen gevolgd: voorbeelden zijn Ierland, Nieuw Zeeland, Canada en de UK. In deze landen stimuleert de overheid de ontwikkeling van de topsport op een wijze die sterk doet denken aan de manier waarop die stimulering plaats vond in de voormalige Oostbloklanden. Centrale topsportcentra die atleten de mogelijkheid bieden optimaal te trainen; geholpen door coaches die gebruik kunnen maken van de nieuwste wetenschappelijke inzichten op gebied van trainingsleer en de uitkomsten van projecten die gericht zijn op de verbetering van materiaal.

Overigens is een land als Duitsland met de erfenis van voormalig Oost-Duitsland ook druk doende om die erfenis met de verworvenheden van West-Duitsland te smeden tot een nieuwe structuur, waarin de overheid bij de fusie van de Duitse Sport en het Duitse Olympisch Comité tot één sportorganisatie bij monde van premier Merkel (21 mei 2006) heeft aangegeven gesprekspartner te willen zijn. Duitsland kent van oudsher een aantal toptrainingscentra, instellingen voor wetenschappelijk onderzoek, opleidingscentra voor topcoaches en instituten voor de ontwikkeling van nieuw materiaal, maar heeft ook nog geen landelijke dekking voor zijn "Leistungscentra". Een in het oog springend verschil met de steun in de voormalige Oostbloklanden is dat landen/overheden die nu kiezen voor een sterke ondersteuning van hun topsport hun keuze vergezeld doen gaan van een actief antidoping beleid, voor de uitvoering waarvan zij ook instituten opzetten met een sterk mandaat en ruime middelen voor voorlichting en controle.

Er lijkt overigens wel een verband te bestaan tussen de investeringen die een land in zijn topsporters doet en het aantal medailles dat een land op de Olympische Spelen haalt. Australië bijvoorbeeld investeert structureel ongeveer 2-3 maal zoveel als Nederland en haalt ook zoveel meer medailles.

Globaal lijkt een medaille tussen de € 2-3 mln te kosten. Een ieder kan uitrekenen hoeveel medailles er nodig zijn voor een bepaalde plaats in de medaillespiegel op de Olympische Spelen, het noodzakelijke investeringsbedrag volgt daaruit.

Gelijk blijven is stilstaan en wil Nederland zijn ambitie waarmaken dan zal zij een sprong voorwaarts moeten maken. Er zijn kapers op de kust die zichzelf ook uitdagende ambities hebben opgelegd! Zonder investeringen van een voldoende niveau zal het niet mogelijk zijn een structurele stroom van medailles te realiseren.

7. Organisatie van topsport in Nederland

In Nederland ondersteunt de Rijksoverheid de ambitie van de sport om bij de tien beste landen van de wereld te horen. De volgende actoren worden vaak genoemd als belangrijk voor het realiseren van het topsportbeleid in Nederland.

- De topsporter zelf
- De vereniging
- Zijn coach/bondscoach
- De sportbond
- NOC*NSF
- De netwerkorganisaties
- De Rijksoverheid (VWS, OCenW en EZ), en
- Gemeenten en provincies

Hieronder wordt per organisatie in het verlengde van bovenstaande globaal aangegeven welke verantwoordelijkheden elk van de actoren naar onze mening heeft in relatie tot internationale topsport.

De topsporter zelf

Topsport staat of valt naar onze mening met de keuze van de topsporter zelf om aan topsport te gaan doen. Hij/zij moet een expliciete keuze maken en vervolgens ook zelf initiatief en verantwoordelijkheid nemen om de 6-V's zo goed mogelijk rond hem georganiseerd te krijgen. De topsporter moet zelf kennis verwerven over wat hij nodig heeft om de top te bereiken, en vaardigheid ontwikkelen in het aantrekken van sponsors. Elke topsporter zou in principe zelf een persoonlijk topsport business plan moeten kunnen maken.

De topsportvereniging

Niet alle sportverenigingen in Nederland kiezen voor een topsportbeleid. Een aantal verenigingen vindt de investeringen die het vraagt te hoog. Het is zaak dat deze verenigingen hun talenten doorverwijzen naar verenigingen die wel voor topsport gaan om te voorkomen dat talent verloren gaat of zich niet optimaal ontwikkelt. Verenigingen die wel kiezen voor topsport zullen in nauwe aansluiting met de bond moeten zorgen voor ontwikkeling van hun talenten en topsporters, rekening houdend met de belangen van nationale teams. Doorgaans is dat geen probleem in Nederland. Gedurende de carrière van de sporter neemt de invloed van de topsportvereniging af. Centrale trainingen nemen in belang sterk toe. Succes van teams en sporters hangt steeds minder samen met topsportverenigingen, maar met het niveau en de intensiteit van centrale trainingsprogramma's of faciliteiten die de medaillekandidaten voor zichzelf regelen.

De coach/bondscoach

De persoonlijke coach van de sporter en de bondscoach zijn verantwoordelijk voor de sporttechnische begeleiding. Bij een topsporter dient die "state of the art" te zijn. De verantwoordelijke coach moet kennis hebben van techniek en up to date trainingsleer. Uitwisseling van kennis tussen sporten en het toegang hebben tot internationale bronnen en nieuw onderzoek zijn daarbij van groot belang. Iedere coach die topsporters begeleidt zou gedreven moet zijn in het halen en ontwikkelen van nieuwe kennis.

Daarnaast is de coach de spil in het team van begeleiders, waarin opgenomen: fysiotherapeut, sportarts, mentaal begeleider, maatschappelijk begeleider. Elke topcoach moet bereid en in staat zijn met een dergelijk team samen te werken en kennis uit te wisselen.

De sportbond

De sportbond is het eerste aanspreekpunt voor topsport in de takken van sport die onder die bond vallen. De bond heeft de verantwoordelijkheid, als hij kiest voor topsport, om een infrastructuur op te zetten die de topsporters faciliteert. Het gaat dan om het aanstellen van bondscoaches, zorgen voor kennisuitwisseling tussen bondscoaches en clubcoaches. Zorgen voor een state of the art trainingsprogramma, en een netwerk van geregistreerde begeleiders (fysiotherapeuten, sportartsen, mentale en maatschappelijke begeleiders) die affiniteit hebben met de sport. Daarvoor is geld nodig. Met name in de VS en Australië hebben wij voorbeelden gezien van bonden die met adequate kennis van sportmarketing en sportmanagement in staat waren hun bond zo te leiden en te sturen dat geld gegenereerd werd. Het lijkt noodzakelijk dat Nederlandse Sportbestuurders deze kennis ook aangereikt krijgen.

In toenemende mate verzamelen ook individuele sporters of clubs met topambities zelf een optimaal begeleidingsteam om zich heen; vaak als zij een sponsor bereid hebben gevonden hun plannen te steunen. In dat geval is het de verantwoordelijkheid van de sportbond om zo goed mogelijk bij deze initiatieven aan te sluiten.

*NOC*NSF*

NOC*NSF is als koepel van alle sportbonden op zich de eerst aangewezen organisatie om sportbond overstijgende zaken te regelen; opleidingsprogramma's, in overleg met deskundigenorganisaties over registratie-eisen voor deskundigen, kennisuitwisseling tussen topsporters en hun begeleiders van verschillende bonden, en het stimuleren van onderzoeksprogramma's. Uiteraard is NOC*NSF ook verantwoordelijk voor de uitzending van een Nederlandse ploeg naar de Olympische Spelen en het bevorderen dat de doelstelling "bij de beste tien landen van de wereld te horen" wordt gehaald. Probleem daarbij is dat NOC*NSF een vereniging is van bonden en dat besluiten genomen worden in de algemene ledenvergadering. De uitkomst van besluiten daar en de stemverhouding hoeven niet optimaal te zijn vanuit topsportoogpunt. De inzet van mensen in het bureau van NOC*NSF voor topsport is ook, zeker in internationaal perspectief beperkt: 13 fte regulier plus 3 fte voor technisch directeur/chef de mission. Daarnaast wordt op projectbasis gebruik gemaakt van andere afdelingen binnen het Bureau als strategie, kennismanagement en accountmanagement.

De netwerkorganisaties

De nota "Samen voor sport" geeft de Olympische netwerkorganisaties een belangrijke rol in de talentontwikkeling. Doel van de netwerkorganisaties is: regionale individuele begeleiding van aankomende topsporters, projecten talentontwikkeling met verenigingen en bonden, projecten schoolsport, en het aantrekken van evenementen. Op contractbasis met bonden worden ook internationale topsporters begeleid. Naast steun van de overheid en projectsubsidies slagen de meeste organisaties er ook in om sponsorgelden aan te trekken. De netwerkorganisaties kunnen in principe, zeker in de aanloop van een sportcarrière de olie in de machine zijn om allerlei zaken voor sporters te regelen, het aanbod en de kracht van de netwerkorganisaties verschilt echter nog sterk en maakt dat talentvolle sporters niet overal dezelfde ondersteuning krijgen.

Er zijn nu tien netwerkorganisaties echt actief: Amsterdam, Rotterdam, Den Haag e.o., Utrecht e.o., IJssel Vecht Noord Veluwe (rondom Zwolle), Twente, Noord-Holland, Flevoland, Brabant en Limburg.

Overleg is nog gaande met: Noord-Nederland, Zeeland, Gelderland en Zuid-Holland. De nota heeft als doel dat in 2010 er een landelijk dekkend netwerk is met een over Nederland gelijkwaardig aanbod. In 2006 moet NOC*NSF daarvoor een model ontwikkelen. Per jaar is voor regionale begeleiding € 600.000 beschikbaar, maar in de notitie blijft nog vaag hoe de doelstelling moet worden gerealiseerd.

De Rijksoverheid

De Rijksoverheid ondersteunt de topsportambitie van de Nederlandse Sport vanwege de eerder aangegeven positieve effecten. Binnen de Rijksoverheid is het Ministerie van VWS eerste aanspreekpunt. Andere betrokken departementen zijn: EZ (sport als middel om imago van Nederland te versterken, als middel voor handelsbevordering als omvangrijke economische sector en als platform voor innovatie), Onderwijs (als verantwoordelijk departement voor sportopleidingen en de aanpassing van lesprogramma's voor topsporters) en Defensie (die topsporters in dienst neemt vanwege hun positieve uitstraling voor de krijgsmacht). De financiële middelen die de Rijksoverheid beschikbaar heeft, worden vooral ingezet om de topsportinfrastructuur te verbeteren. Deze middelen zijn overigens met het verschijnen van de topsportnota niet substantieel verhoogd. Een amendement van de Kamer heeft voor incidentele extra middelen gezorgd in verband met voorbereiding op de Olympische Spelen in Peking.

De gemeenten en provincies

De meeste gemeenten en provincies zien, met uitzondering van een paar gemeenten als Rotterdam en Eindhoven, voor zichzelf geen taak om de topsport gericht te stimuleren. Zij zijn door hun accommodatiebeleid wel een belangrijke financier en verschafter van infrastructuur op het gebied van accommodaties van de topsport. Zij waarderen doorgaans de positieve uitstraling van topsporters en hun wervende kracht om meer, met name jongeren, aan het sporten te krijgen. Sommige gemeenten zien voor zichzelf een rol in het creëren van mogelijkheden voor talentontwikkeling. Anderen, vooral de grotere, vinden het wel belangrijk om topsportevenementen aan te trekken vanwege de bijdrage aan het positieve imago en in een aantal gevallen de economische waarde voor de stad. Overigens is de rol van evenementen in Nederland in de ontwikkeling van een topsporter maar beperkt. Het is wel belangrijk voor het draagvlak voor de steun aan topsport in het land.

8. Verschil keuzes Nederland en aantal andere landen

Met de nieuwe sportnota ondersteunt het kabinet de ambitie van de Nederlandse sport om bij de beste tien landen van de wereld te horen. De keuze is nieuw maar ligt in de lijn van de laatste 20 jaar, waarin de overheid steeds nadrukkelijker de waarde van topsport heeft onderkend, het budget beschikbaar voor topsport is gestegen en het algemene topsportklimaat is verbeterd. Het kabinet kiest vervolgens in de nota om die sporten te ondersteunen die de grootste kans hebben op medailles. Ook dat is nieuw. Die ondersteuning zit hem dan vooral in infrastructuur rond topsport; projecten talentontwikkeling, vergroting mogelijkheden om baan of studie te combineren met topsport en de aanstelling van topcoaches. Verder is met steun van de Kamer extra geld vrijgemaakt voor verbetering van Nederlandse atleten in de voorbereiding naar Peking.

De overheid sluit dan vooral aan bij keuzes die de sport zelf en met name de koepel NOC*NSF maakt. De overheid stelt op de genoemde onderwerpen criteria vast die het mogelijk moeten maken de voorstellen van NOC*NSF te toetsen: gaat het om een kansrijk topsportonderdeel, om de aanstelling van een coach die het verschil kan maken, om een algemeen erkend talent. Het kabinet kiest er niet voor de ambitie te laten realiseren door een eigen overheidsorgaan of Agentschap, zoals een aantal andere landen in toenemende mate wel heeft gedaan en doet. In het niet maken van

die keuze zit een risico. NOC*NSF is een vereniging waarvan de bonden lid zijn. Besluiten worden genomen in de algemene ledenvergadering. De stemverhouding daar hoeft echter niet noodzakelijkerwijs te leiden tot besluiten die de ontwikkeling van topsport ondersteunen en bevorderen. In het bureau van NOC*NSF is het aantal medewerkers dat zich inzet voor topsport en hun budget ook beperkt, zeker in vergelijking tot andere landen.

Een structurele stroom van medailles voldoende om bij de toptien te horen is dan lastig.

9. Conclusie en aanbevelingen

De nota maakt een aantal heldere keuzen en doet een aantal concrete voorstellen voor invulling van de 6-V's.

Er blijft echter een aantal zaken nog open:

- De investering van de overheid in topsport blijft zeker in vergelijking met die in andere landen en gelet op het ambitieniveau beperkt. Medailles halen is ook een kwestie van investeren. Er zijn kapers op de kust.
- De uitbreiding van de Loot-scholen, sportvriendelijke scholen, mogelijkheden om aan een ROC sport en bewegen aan topsport te doen, de gedachten over centra voor topsport en onderwijs doen nog geen recht aan de grote verscheidenheid aan opleidingsniveau en dus opleidingsbehoefte van Nederlandse topsporters.
- Met de oprichting van InnoSport NL wordt een goede stap gezet om state of the art kennis en materiaal beschikbaar te krijgen voor de Nederlandse sport. Onhelder blijft wat van de investering terecht gaat komen bij de topsport.
- De rol van de netwerkorganisaties in de talentontwikkeling. Probleem daarbij is dat ook in een relatief klein land als Nederland de netwerkorganisaties die actief zijn niet landelijk dekkend zijn en evenmin een zelfde werkwijze hebben en een aanbod van een zelfde niveau. Een talent in Amsterdam is nog steeds beter af dan een talent in Zeeland of Limburg.
- De aansluiting bij de ambitie van de sport, zonder versterking van de eigen rol. In die keuze ligt dan een belangrijke rol bij de ledenvergadering van NOC*NSF. De stemverhouding daar geeft geen garantie dat uit topsportoogpunt ook de juiste keuzes worden gemaakt.

Topsport bedrijven is kiezen en geld is een belangrijke factor om de top te halen. Nederland is een klein land. Wij hebben niet de fundraising cultuur van de VS en zijn ook niet geneigd de overheid of een overheidsinstituut die aansturende rol in topsport te geven zoals in andere landen wel gebeurt. Het risico van op termijn bureaucratische verspilling vinden wij te groot. Wij zullen in Nederland moeten gaan voor het zoeken naar de "best of both worlds". De uitdaging zal zijn door een slimmere eigen infrastructuur en betere keuzes, meer met minder geld te doen. Wij doen de volgende aanbevelingen:

- *Geld*
Bij de beste tien landen van de wereld horen vraagt een om investeringen. Daarvoor kan geld komen van de sport, de overheid en sponsors. Het is belangrijk dat sport en overheid nog eens bij zichzelf te rade gaan of de uitgesproken ambitie en de middelen wel in verhouding staan. Het is echter ook verstandig als sporters, NOC*NSF en bonden meer gebruik maken van sportmarketing en sportmanagementkennis en een visie vormen hoe topsport ook meer geld kan genereren. Het lijkt verstandig dat Nederlandse sportbestuurders en topsporters de kennis daarvoor aangereikt krijgen, en gewezen worden op de successen die in andere landen zijn behaald (Netball

Australie, AFL, Rugby Canada). Iedereen zou in principe een businessplan moeten kunnen maken.

Verder zou de overheid zou een rol kunnen nemen om samen met NOC*NSF een platform te vormen van personen en/of bedrijven die niet alleen geïnteresseerd zijn in het sponsoren van NOC*NSF of bonden zelf, maar juist ook in initiatieven van sporters om zo extra middelen uit de markt te halen. Zo lang er niet voldoende geld is, is het erg verstandig om heel goed aan te sluiten bij initiatieven van topsporters zelf met kans op een medaille, en daar in verdere uitwerking van het beleid rekening mee te houden.

- *Opleidingen*

Aangezien veel topsporters niet financieel onafhankelijk worden door hun topsportcarrière is het belangrijk dat sporters gedurende een aantal jaren een opleiding en sporten op hoog niveau kunnen combineren. Naast Loot-scholen zijn er daarvoor de laatste jaren ook een aantal particuliere initiatieven gestart: Randstad Academie, Johan Cruyff College en University, talententeam van de HvA-Alo. De nota wil het aantal Loot-scholen uitbreiden, en faciliteiten scheppen op ROC's, en geeft aan na te denken over mogelijkheden in het basis en het Hoger Onderwijs.. de uitwerking is nog weinig concreet. Het zou al helpen als het Ministerie de bekostiging voor topsporters verlengt!

- *Kennis*

Het verhogen van de state of the art kennis van trainingsleer en verbetering van materiaal moet meer aandacht krijgen. Voor de korte termijn helpt het als er middelen beschikbaar zijn voor het aanstellen van topcoaches in de prioritaire takken van sport en bijscholing. Voor de lange termijn zal er echt meer geïnvesteerd moeten worden in onderzoekprogramma's met universiteiten en de lectoren van de Hogescholen. Een stap is gezet met InnoSport NL. Wat de topsport betreft zal duidelijker moeten worden welk deel van de jaarlijkse middelen € 30 mln ten gunste komt van topsportprogramma's. Mogelijkheid is ook meer aan te sluiten bij initiatieven die vallen onder innovatieplatform en Nederland Kennisland.

Kennis zal ook op een hoger peil gebracht worden door het stichten van duidelijke trainingscentra aan de top waar sporters langere tijd samen kunnen trainen en topcoaches kennis kunnen uitwisselen. De laatste nota werkt het eerdere voornemen daartoe niet verder uit.

- *Organisatie*

Belangrijk in de organisatie van de topsport in Nederland is dat wij bureaucratie vermijden en waar het maar even mogelijk is ruimte geven aan initiatieven, ideeën en gedrevenheid van sporters en hun begeleiders. De ervaring leert dat daarbij aansluiten energie geeft en ervoor zorgt dat stappen voorwaarts worden gezet: PSV-zwemmen, Johan Cruyff University, Talentteam Volleybal HvA. Topsporters en hun begeleiders zullen ook nadrukkelijk gestimuleerd moeten worden om initiatieven te nemen om de 6 V-'s zo goed mogelijk voor hen geregeld te krijgen. Mensen maken immers het verschil!

Het helpt ook als samenwerken en het bij elkaar brengen van betrokkenen gestimuleerd wordt. De regionale netwerkorganisaties zouden daarin een rol kunnen spelen. Zij zijn bij uitstek geschikt voor het zorgen van een betere aansluiting van (regionale) trainingscentra van bonden met opleidingsmogelijkheden en andere faciliteiten voor topsporters. NOC*NSF en overheid zouden de handen ineen moeten slaan om te bevorderen dat de

netwerkorganisaties op een zelfde aanbodniveau komen. Verder zou het te overwegen zijn om de faciliteitenmanagers van de netwerkorganisaties te subsidiëren.

Tenslotte. Topsport en breedtesport zijn naar onze mening aparte entiteiten die aparte structuren vragen. In die zin is de reorganisatie van NOC*NSF en de vorming van regionale netwerkorganisaties die topsport en breedtesport weer dicht bij elkaar hebben gebracht tegendraads!

Topsport in Nederland is verder een verantwoordelijkheid van overheid, bonden, NOC*NSF en sponsors naast de verantwoordelijkheid van de topsporters zelf. Zij zijn van elkaar afhankelijk en geen van hen kan het primaat opeisen. Gezien de belangen die alle actoren hebben lijkt het verstandig toch na te denken over een vorm van centrale regie, zonder te vervallen in bureaucratische organisaties. Een optie zou kunnen zijn het instellen door de Staatssecretaris van sport van een "Raad voor de Topsport" De Raad zou adviezen uit kunnen brengen aan de staatssecretaris, parlement, en de sport zelf, over bijvoorbeeld het genereren van geld, verdelen van geld en kiezen van kansrijke projecten. In die Raad zouden dan alle actoren vertegenwoordigd kunnen zijn.

Ten slotte lijkt het verstandig het realiseren van al deze initiatieven te zien als een complexe veranderoperatie. Veranderen in de sport lijkt helaas toch een zaak van lange adem. De ervaring (ook internationaal) leert dat het voor het resultaat helpt als een ieder zich van te voren realiseert dat het incrementele pad waarschijnlijk het meest succesvol zal zijn.

10. Samenvattend

De nota van VWS is een goede stap in het realiseren van een ambitieus topsportbeleid in Nederland. Aangezien er kapers op de kust zijn is het niet voldoende. Paragraaf 9 doet aanbevelingen voor enige extra stappen en het oplossen van een aantal organisatorische dilemma's.

Nederland zal moeten trachten succes te halen door het combineren van zowel ervaringen in de VS als Australië. Hoewel deze landen in de rol van de overheid diametraal tegenover elkaar staan, zijn ze eensgezind in hun attitude dat topsport en breedtesport twee aparte entiteiten zijn en dat topsport een kwestie van kiezen en investeren is.

Gezien de beperkte middelen en de overzichtelijkheid van Nederland en de actoren bij topsportbeleid. De meeste mensen kennen elkaar al heel lang zou er in de programma's vooral ruimte moeten zijn in programma's om aan te sluiten bij initiatieven van sporters en hun begeleiders zelf!

Verder valt er nog veel te winnen door verbetering van samenwerking en door de juiste mensen met elkaar in contact te brengen. Dat geldt zowel voor sporters en potentiële financiers, als ook voor coaches, opleidings- en onderzoeksinstituten (nationaal en internationaal), en op het lokale vlak tussen gemeenten, verenigingen en opleidingsinstituten om op die wijze zo dicht mogelijk bij de sporter de faciliteiten te optimaliseren.

Door eigen initiatief en prestaties consistent te belonen en het belang van samenwerking te onderstrepen wordt bijgedragen aan een cultuur die meer geschikt is voor de ontwikkeling van de topsport en een positieve bijdrage levert aan

vernieuwing en innovatie in andere sectoren van de maatschappij. Dat laatste is een belangrijke reden om topsport te stimuleren en daarmee is de cirkel dan weer rond.

Ineke Donkervoort
h.donkervoort@planet.nl
A.Mauvelaan 5
1401 CJ Bussum
tel.:06-22602739

Cees Vervoorn
c.vervoorn@hva.nl
Dr Meurerlaan 8
1067 SM Amsterdam
tel: 020-5953468/466

*Ineke Donkervoort en Cees Vervoorn hebben beide een zeer lange relatie met topsport. Beiden waren deelnemer aan de Olympische Spelen in 1980 als sporter (respectievelijk roeien en zwemmen). Daarna is Ineke vooral bij de topsport betrokken geweest als bestuurder bij respectievelijk NSF, NOC*NSF en Topsport Amsterdam. Ook heeft zij op interim basis meerdere opdrachten in de sport vervuld: Directeur van de ALO Amsterdam en Algemeen Directeur van de KNHS. Zij was verder projectleider voor de oprichting van de Johan Cruijff University. Thans coacht zij vooral junioren roeiers.*

*Cees heeft na zijn eigen sportieve loopbaan een succesvolle coachcarrière opgebouwd; één van de gouden coaches van de vorige eeuw. Verder heeft hij als beleidsmedewerker bij NOC*NSF aan de basis gestaan van het coachplatform en de coördinatie van onderzoekprogramma's. Verder was Cees Chef de Mission van het Olympisch Team voor de aangepaste sporters in 1996 in Atlanta en in 2000 in Sydney. Cees is thans Directeur van de ALO in Amsterdam, Voorzitter van het Bestuur Van Anti Doping Nederland en ontwikkelaar van het HvA-sportmodel.*